

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
БДУКМ

 С. Л. Шпарло
“06” 06 2022 г.
Рэгістрацыйны № ВД-344аэвуч.

КРЫНІЦАЗНАЎСТВА

*Вучэбная праграма
установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай
спадчыны (па напрамках)*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны, зацверджанага пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 12.04.2022 № 75, вучэбнага плана БДУКМ па спецыяльнасці

СКЛАДАЛЬНІК:

Паўлава А.Я., дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Бяляўскі А.М., дацэнт кафедры крыніцазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Іванова Я.Л., вядучы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнай навуковай установы “Цэнтр сістэмнага аналізу і стратэгічных даследаванняў” НАН Беларусі, кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол №10 ад 19.05.2022)

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 5 ад 21.06.2022)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Значная колькасць экспанатаў сучасных музеяў адначасова з'яўляюцца гістарычнымі крыніцамі. Аснову навукова-фондавай работы і краязнаўчых даследаванняў складае вывучэнне гістарычных крыніц, якія утрымліваюць інфармацыю аб падзеях, з'явах і асобах мінулага чалавечага грамадства. Тэарэтычнае крыніцазнаўства з'яўляецца фундаментам для асноўных і спецыяльных музеязнаўчых вучэбных дысцыплін і абавязковым элементам базавага блока музеязнаўчай адукацыі.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны “Крыніцазнаўства” з'яўляюцца асноўныя тыпы і віды гістарычных крыніц па гісторыі Беларусі, гісторыя іх вывучэння, метады крыніцазнаўства ў кантэксце музейнай і краязнаўчай дзейнасці.

Праграма вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі вучэбных дысцыплін “Гісторыя Беларусі”, “Гісторыя гістарычнай навукі”, “Археалогія”, “Геральдыка”, “Сфрагістыка”, “Храналогія” і інш.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – засваенне студэнтамі ведаў аб крыніцах і метадах іх вывучэння, фарміраванне навыкаў, неабходных спецыялісту для работы ва ўмовах музея.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- сфарміраваць уяўленне аб крыніцы як феномене культуры і крыніцазнаўстве як асобым метадае засваення рэальнага свету;
- сфарміраваць уяўленне аб гісторыі развіцця корпусу гістарычных крыніц;
- сфарміраваць прафесійныя навыкі і ўменні даследавання розных відаў і тыпаў крыніц.

Зместам вучэбнай дысцыпліны “Крыніцазнаўства” прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

СК-4 Выкарыстоўваць метады і дасягненні археалогіі, рэлігійных і спецыяльных гістарычных дысцыплін для выяўлення, крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі музейных крыніц, вызначэння агульнага і асаблівага ў развіцці сусветных рэлігій.

СК-5 Характарызаваць матэрыяльную культуру і мастацтва Беларусі, этапы і заканамернасці іх развіцця, уяўляць і характарызаваць нацыянальную своеасаблівасць беларускай культуры ў кантэксце агульнасусветных мастацкіх працэсаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Крыніцазнаўства” студэнты павінны *ведаць*:

- сучасную сацыякультурную канцэпцыю гістарычнай крыніцы, яе сацыякультурнае і інфармацыйнае вызначэнне; прадмет і задачы крыніцазнаўства, тыповыя і відавочныя класіфікацыі крыніц;

- працэс фарміравання і развіцця корпуса крыніц па гісторыі Беларусі ;

- агульную метадыку даследчай працы з крыніцамі: пошук і высвятленне крыніц, задачы крыніцазнаўчага аналізу, устанаўленне асаблівасцей крыніц, высвятленне знешніх адметнасцей, вызначэнне паходжання, тлумачэнне тэксту, высвятленне яго верагоднасці, рэпрэзентатыўнасці інфармацыі крыніц, навуковай значнасці і прыемаў апрацоўкі даных;

- азначэнне і агульную характарыстыку гістарычных крыніц, разнавіднасці, галоўныя помнікі, іх публікацыі, гісторыка-фактычны змест, верагоднасць інфармацыі, навуковую каштоўнасць і метадыкі аналізу і апрацоўкі даных асноўных відаў пісьмовых крыніц: летапісаў, дакументаў заканадаўства, актаў, справаводчай дакументацыі, статыстыкі, літаратурных помнікаў, публіцыстыкі і крыніц асабістага паходжання;

- асаблівасці даследавання гістарычных крыніц у навукова-фондавай рабоце музея.

Студэнты павінны *ўмець*:

- адшукваць апублікаваныя і неапублікаваныя пісьмовыя крыніцы і фарміраваць прадстаўнічую базу крыніц, неабходную для вывучэння выбранай навукова-даследчай тэмы і вырашэння яе праблем;

- правільна класіфікаваць знойдзеныя і адабраныя для крыніцазнаўчых даследаванняў крыніцы;

- праводзіць метадычна граматычны крыніцазнаўчы аналіз дадзеных крыніц наконт іх верагоднасці, паўнаты, прадстаўнічасці, навуковай каштоўнасці і правільную апрацоўку крыніц карэктнымі метадамі, якія адпавядаюць сутнасці даследуемай праблемы, зместу і форме інфармацыі.

- выкарыстоўваць атрыманыя з розных крыніц даныя і комплексна і крытычна іх аналізаваць – у взаемнай праверцы і дапаўненні;

- стылістычна правільна, лагічна і абгрунтавана аналізаваць атрыманыя вынікі крыніцазнаўчай працы;

- правільна афармляць бібліяграфічнае апісанне крыніц .

Структураванне зместу вучэбнай дысцыпліны “Крыніцазнаўства” ажыццяўляецца пры дапамозе вылучэння ў ім узбудытых дыдактычных адзінак (раздзелаў, тэм).

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Крыніцазнаўства” усяго прадугледжана 190 гадзін, з іх 94 – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 58 гадзін, семінарскія заняткі – 36 гадзін. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

РАЗДЗЕЛ I ТЭОРЫЯ I МЕТОДЫКА КРЫНІЦАЗНАЎСТВА **Тэма 1. УВОДЗІНЫ, ПРАДМЕТ I ЗМЕСТ КРЫНІЦАЗНАЎСТВА**

Гістарычная навука і крыніцазнаўства. Аб'ект, прадмет і змест крыніцазнаўства. Азначэнне гістарычнай крыніцы. Сучасныя падыходы да вызначэння гістарычнай крыніцы. Культуралагічная канцэпцыя РГГУ. Прырода гістарычнай крыніцы. Крыніца – адзінства аб'ектыўнага і суб'ектыўнага. Пазнавальныя функцыі гістарычнай крыніцы. Крыніца і гістарычная свядомасць грамадства. Гістарычная крыніца і гістарычны дапаможнік. Гістарычны факт і крыніца. Месца крыніцазнаўства ў сістэме гістарычных навук. Крыніцазнаўства і музейзнаўства. Гістарычная крыніца і музейны прадмет. Крыніцазнаўства і архівазнаўства, крыніцазнаўства і археаграфія, крыніцазнаўства і краязнаўства. Крыніцазнаўства і ахова гісторыка-культурнай спадчыны.

Тэма 2. ГІСТОРЫЯ КРЫНІЦАЗНАЎСТВА. ТЭНДЭНЦЫІ **СУЧАСНАГА КРЫНІЦАЗНАЎСТВА**

Умовы ўзнікнення крыніцазнаўства як навукі. Асноўныя этапы развіцця крыніцазнаўства. Развіцце крыніцазнаўства ў Расійскай імперыі.

Назапашванне вопыту па апрацоўцы крыніц эпохі феадалізму. Гістарычныя крыніцы канца XIX – пачатку XX стагоддзя. Распрацоўка тэорыі і методыкі гістарычнага крыніцазнаўства. Стварэнне першых вучэбных дапаможнікаў і даследванняў па пытаннях крыніцазнаўства. Уклад. В.В.Ключоўскага, А.С. Лаппа-Данілеўскага, Ш.-В. Ланглау. Ш.Сеньабоса.

Развіцце крыніцазнаўства ў найноўшы час. «Школа анналаў»: М.Блок, Л.Феўр. Тэарэтычныя распрацоўкі савецкіх гісторыкаў: С.О.Шмідта, В.М.Медушэўскай. Распрацоўка крыніцазнаўства гісторыі Беларусі. Уклад Д.І.Даўгяллы. М.М.Улашчыка. Распрацоўкі сучасных беларускіх гісторыкаў.

Музейнае крыніцазнаўства. Выкарыстанне метадаў крыніцазнаўства ў музеалогіі. Музейны прадмет і гістарычная крыніца. Музейныя якасці гістарычных крыніц. Музейныя калекцыі як гістарычныя крыніцы. Навукова-дапаможны матэрыял як гістарычная крыніца. Уклад Н.Г.Самарынай, А.М.Разгона. Распрацоўкі В.Н.Цуканавай, Н.П.Фінягіна.

Тэма 3. МЕТАДАЛОГІЯ I МЕТАДЫ КРЫНІЦАЗНАЎСТВА. **ВЫКАРЫСТАННЕ КОЛЬКАСНЫХ МЕТАДАЎ I ІНФАРМАЦЫЙНЫХ** **ТЭХНАЛОГІЙ АПРАЦОЎКІ КРЫНІЦ**

Метадалогія і методыка крыніцазнаўства. Тэарэтычнае і прыкладное крыніцазнаўства. Крыніцазнаўства гісторыі і іншых гуманітарных навук. Гістарычная крыніца як аснова міждысцыплінарнага сінтэзу.

Абмежаваныя магчымасці традыцыйных метадаў вывучэння крыніц. Крыніца ў свеце тэорыі інфармацыі. Колькасныя метады вывучэння крыніц.

Распрацоўкі І.Д.Кавальчанка. Выкарыстанне колькасных метадаў і інфармацыйных тэхналогій. Масавыя крыніцы : падыходы І.Д. Кавальчанкі і Б.Р. Літвака. Спосабы апрацоўкі масавых крыніц.

Падрыхтоўка тэксту крыніцы да колькаснага аналізу. Структураванне, фармалізацыя і кадзіраванне інфармацыі. Асаблівае і падобнае ў гістарычных крыніцах. Магчымасці інфармацыйных тэхналогій і колькасных метадаў пры вывучэнні апаздальных крыніц.

Метады лінгвістыкі ў даследаванні пісьмовых крыніц. Метады семіетыкі пры вывучэнні гістарычных крыніц. Вызначэнне дыскурса ў тэкстах. Выкарыстанне метаду дэканструкцыі.

Выкарыстанне дасягненняў гістарычнай псіхалогіі і псіхагісторыі ў даследаванні крыніц.

Тэма 4. КЛАСІФІКАЦЫЯ І СІСТЭМАТЫЗАЦЫЯ ГІСТАРЫЧНЫХ КРЫНІЦ

Сутнасць, мэты і крытэрыі класіфікацыі. Паняцці «тып» і «від», іх суадносіны. Класіфікацыя і сістэматызацыя. Віды сістэматызацый. Класіфікацыя крыніц на «рэшткі» і «паданні» Э.Бернгейма. Фіксаваная і нефіксаваная гістарычная інфармацыя. Адлюстраванне ў крыніцы фіксаванай інфармацыі. Падзяленне крыніц па спосабе фіксавання інфармацыі: рэчавыя, пісьмовыя, вусныя, этнаграфічныя, лінгвістычныя, фотакінадакументы, аўдыядакументы. Класіфікацыя крыніц па паходжанню і відах Тыпалагічныя класіфікацыі крыніц па знешніх прыкметах. Класіфікацыя Л.М.Пушкарова. Класіфікацыя С.О.Шмідта.

«Вусная гісторыя» і яе крыніцы. Пісьмовыя крыніцы і іх роля ў вывучэнні гісторыі. Класіфікацыя пісьмовых крыніц. Дакументальныя і апаздальныя крыніцы, іх віды і асаблівасці вывучэння.

Тэма 5. КРЫНІЦАЗНАЎЧАЯ ЭЎРЫСТЫКА

Пошук крыніц і яго мэты. Задачы эўрыстыкі. Заканамернасці выяўлення гістарычных крыніц. Сістэмны падыход да фарміравання крыніцазнаўчай базы даследавання. Методыка пошуку крыніц у архівах. Выкарыстанне аўтаматызаваных інфармацыйна-даведачных сістэм для пошуку гістарычных крыніц. Вывучэнне архіўных спраў, выяўленне і адбор дакументаў

Пошук апублікаваных крыніц. Метады бібліяграфічнага пошуку. Першасныя і другасныя выданні. Даведачныя выданні. Перавагі і недахопы выданняў. Гістарычная бібліяграфія. Бібліграфічныя паказальнікі. Кніжная і прыартыкулярная бібліяграфія.

Пошук крыніц у Інтэрнеце. Крыніцазнаўчыя аспекты сецывых дакументаў.

Тэма 6. КРЫНІЦАЗНАЎЧАЯ КРЫТЫКА

Прырода гістарычнай крыніцы. Этапы крыніцазнаўчага даследавання. Агульная характарыстыка мэтай і задач асноўных этапаў крыніцазнаўчай крытыкі.

Знешняя крытыка. Крыніцазнаўчыя даследаванні ў навукова-фондавай рабоце музейных устаноў. Крытыка пісьмовых крыніц. Гісторыя тэксту. Вывучэнне паходжання тэксту. Паняцці спісаў, рэдакцый, ізводаў. Этапы стварэння дакументаў, чарнавікі, белавікі, копіі. Інтэрпаляцыі і глоссы. Аздаўленне арыгіналу па тэксту з некалькіх спісаў, ізводаў, рэдакцый. Выкарыстанне дадзеных палеаграфіі. Рэканструкцыя тэксту.

Інтэрпретацыя гістарычнай крыніцы, яе адрозніванне ад простага граматычнага чытання тэксту. Гістарызмы, архаізмы, тлумачэнне паняццяў. Тэрміналагічны аналіз. Разуменне сэнса тэкста. Вывучэнне тэксту заканадаўчых крыніц. Тлумачэнне актаў. Вывучэнне тэксту наратыўных (апавядальных) крыніц. Неабходнасць ведання канкрэтных гістарычных умоў стварэння крыніцы.

Вызначэнне часу стварэння крыніцы. Аналіз інфармацыі аб часе. Непасрэдная і ўскосная інфармацыя. Вывучэнне формы дакумента для яго датавання. Звесткі з іншых крыніц.

Методыка вызначэння месца ўзнікнення крыніцы. Выкарыстанне дадзеных графічных і пісьмовых крыніц. Аналіз непасрэднай і ўскоснай інфармацыі. Тапонімы, этнонімы, мікратапонімы.

Атрыбуцыя. Непасрэдная інфармацыя пра аўтара: прозвішча, імя, імя па бацьку. Крыптонімы, мянушкі і іх раскрыцце. Ананімныя крыніцы і іх атрыбуцыя. Асабістыя подпісы. Выкастанне інфармацыйных тэхналогій для атрыбуцыі крыніц.

Падложныя і падробленыя дакументы і мэты іх утварэння. Устанаўленне інтэлектуальнага падлогу.

Вывучэнне рэчаісных крыніц. Выкарыстанне метадаў дакладных і прыродазнаўчых навук. Паўната, сапраўднасць і дакладнасць крыніц.

Вызначэнне навуковай каштоўнасці пісьмовых крыніц. Пісьмовая крыніца і гістарычны кантэкст.

Паняцце сінтэзу інфармацыі. Сутнасць і мэты сінтэзу гістарычнай інфармацыі. Спалучэнне даных знешняй і ўнутранай крытыкі крыніцы. Узаемасувязь і ўзаемаўплыў крыніц. Генеалагічны рад крыніц. Рэпрэзентатыўнасць. Гістарычная крыніца і музейны прадмет.

РАЗДЗЕЛ II КРЫНІЦАЗНАЎСТВА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Тэма 7. АСНОЎНЫЯ ВІДЫ, ТЭНДЭНЦЫІ І ЭТАПЫ РАЗВІЦЦА КРЫНІЦ ПА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі. Этапы развіцця і асаблівасці корпуса гістарычных крыніц на кожным этапе. Роля пісьмовых крыніц у вывучэнні гісторыі Беларусі. Выяўленне і аналіз архіўных матэрыялаў. Асноўныя публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі. Крыніцы па крэйзнаўству

Беларусі. Пісьмовыя і рэчавыя крыніцы ў музейных установах Рэспублікі Беларусь.

Тэма 8. ЗАКАНАДАЎЧЫЯ ДАКУМЕНТЫ

Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як крыніцы. Заканадаўчая працэдура на розных этапах развіцця дзяржавы.

Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX - XIII стст. Суадносіны звычайнага і пісьмовага права. «Руская праўда» як крыніца па сацыяльна-эканамічнай гісторыі IX-XII стст. Спісы і этапы вывучэння «Рускай праўды». Полацкая і Смаленская граматы XIII ст.

Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ). Віды заканадаўчых дакументаў XIV - XVII стст. Прывілеі і іх класіфікацыя. Роля прывілеяў у афармленні саслоўных правоў магнатаў. Судзебнік Казіміра IV і яго месца ў развіцці заканадаўства ВКЛ. Статуты ВКЛ як гістарычная крыніца. Канстытуцыі сеймаў ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Выданні заканадаўчых матэрыялаў ВКЛ. Прыватнае права.

Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў канца XVIII – пачатку XX ст. Выданні заканадаўчых матэрыялаў. «Полное собрание законов Российской империи». Перыядычнае выданне заканадаўчых матэрыялаў.

Заканадаўчыя дакументы Найноўшага часу, іх класіфікацыя. Дэкрэты, законы, Канстытуцыі, пастановы. Устаўныя граматы Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР). Заканадаўства БССР і Рэспублікі Беларусь. Асноўныя выданні і значэнне заканадаўства найноўшага часу для вывучэння грамадства найноўшага часу. Заканадаўчыя матэрыялы ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка культурнай спадчыны як гістарычная крыніца.

Тэма 9. АКТАВЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

Вызначэнне актаў. Класіфікацыя актавых матэрыялаў. Актавы фармуляр і яго аналіз.

Этапы развіцця актавых матэрыялаў. Летапісныя звесткі аб актах X - XI стст. Актавыя матэрыялы XII-XIII стст.

Акты ў часы ВКЛ. Прыватнаправавыя акты і павелічэнне іх колькасці. Віды прыватнаправавых актаў: жалаваныя, купчыя, менавыя, духоўныя, раздзельныя, пазыкавыя, статутныя, ільготныя граматы залежным сялянам, мяшчанам і інш. Публічнаправавыя акты перыяду ВКЛ. Прывілеі на нерухомую маёмасць, акты і граматы феадальнага суда, «выракі», «уставаы», «прывілеі». Асабістыя, дзяржаўныя і царкоўныя уніі. Прывілеі царкве і духавенству. Публікацыі і вывучэнне актаў перыяду ВКЛ.

Акты новага і Найноўшага часу. Развіцце прыватнага права. Новыя віды актавых матэрыялаў. Акты аб правах і перавагах пэўных асоб і аб'яднанняў. Дыпламы, патэнты, граматы. Прававое рэгуляванне складання актаў і іх рэгістрацыя. Прыватнаўласніцкія акты ў савецкі перыяд.

Разнавіднасці актаў у 1917 – 1990 гг. Акты як масавыя крыніцы. Неадыпламатыка. Актавыя матэрыялы ў музейнай дзейнасці.

Тэма 10. МАТЭРЫЯЛЫ СПРАВАВОДСТВА

Класіфікацыя матэрыялаў справаводства і прынцыпы іх вывучэння. Узнікненне справаводства дзяржаўных устаноў і арганізацый, агульная характарыстыка іх матэрыялаў.

Справаводства ў ВКЛ. Канцылярыя ВКЛ і яе архіў. Перчапачатковы і сучасны склад «Літоўскай метрыкі». Віды дакументацыі. Лісты, прывілеі, пацвяржэнні, прызнанні, справы і інш. Стан распрацоўкі матэрыялаў архіва канцылярыі ВКЛ. Выданні матэрыялаў Літоўскай Метрыкі. Сеймавыя матэрыялы XVI-XVIII стст. і іх віды. Асаблівасці вывучэння. Мытныя кнігі як крыніцы для вывучэння сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі XV-XVIII стст. Актавыя кнігі судовых устаноў ВКЛ. «Акты Галоўнага Літоўскага трыбунала».

Матэрыялы справаводства дзяржаўных устаноў Расійскай імперыі як крыніца па гісторыі Беларусі. Друкарскія фармуляры. Машынапіс. Класіфікацыя матэрыялаў дзяржаўнага справаводства: пратаколы, справаздачы, інструкцыі, перапіска. «Камітэт па справах Заходніх губерняў». Справаздачы губернатараў і іх фармуляр. Асаблівасці фарміравання і вывучэння матэрыялаў судова-следчых устаноў Расійскай імперыі для вывучэння паўстання 1863 г. на Беларусі.

Справаводства Найноўшага часу: асаблівасці матэрыялаў, іх класіфікацыя і вывучэнне. Дакументы судовых устаноў Найноўшага часу. Дакументы аб палітычных працэсах і рэпрэсіях на тэрыторыі Беларусі ў 1920 - 1950-я гг.

Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый. Іх матэрыялы як сістэма дакументавання і справаводства. Праграмы, статуты, пратаколы, рэзалюцыі, перапіска і г.д. Дакументы народніцкіх арганізацый, беларускіх нацыянальных гурткоў і партый канца XIX – пачатку XX ст.

Крыніцазнаўчае вывучэнне дакументаў кампартыі Беларусі. Матэрыялы аб дзейнасці партый і грамадскіх арганізацый у часы Другой сусветнай вайны. Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый РБ.

Справаводства музейных устаноў як гістарычная крыніца. Матэрыялы справаводства грамадскага аб'яднання “Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры” як гістарычная крыніца.

Тэма 11. СТАТЫСТЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ. ЭКАНОМІКА-ГЕАГРАФІЧНЫЯ, ГАСПАДАРЧЫЯ І СТАТЫСТЫЧНЫЯ АПІСАННІ

Зараджэнне статыстыкі. Этапы развіцця статыстычных матэрыялаў. Статыстычныя матэрыялы: іх агульная характарыстыка і метадыка аналізу. Прамысловая сельска-гаспадарчая статыстыка.

Гаспадарчыя апісанні XVI - XVIII стст. Пісцовыя кнігі і іх вывучэнне. Класіфікацыя і паходжанне інвентароў. Каштоўнасць інвентароў для вывучэння сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі XVII - XVIII стст.

Эканоміка-геаграфічныя і гаспадарчыя апісанні канца XVIII – першай паловы XIX ст. Матэрыялы Генеральнага межавання. Інвентары памешчыцкіх маенткаў як крыніца па гісторыі гаспадаркі. Ваенна-тапаграфічныя апісанні. Рэвізіі і іх роля ў вывучэнні дынамікі народанасельніцтва. Адміністрацыйна-паліцэйскі ўлік насельніцтва.

Статыстычныя дадаткі да справаздач губернатараў. «Агляды губерняў». Цэнтральны і губернскія статыстычныя камітэты. Развіцце дэмаграфічнай статыстыкі. Гарадскія перапісы. Усеагульны перапіс насельніцтва Расійскай імперыі 1897 г. Статыстыка прамысловасці XIX-пач. XX ст. «Ведамасці фабрык і заводаў». Перапіс прамысловых прадпрыемстваў пачатку XX ст. Земская статыстыка напярэдадні Першай сусветнай вайны. Статыстычныя выданні.

Стварэнне савецкіх дзяржаўных статыстычных устаноў. Шляхі збору інфармацыі. Усесаюзныя перапісы насельніцтва 1923, 1926, 1937, 1939 гг. Бягучы ўлік насельніцтва. Сістэма прамысловай статыстыкі. Прамысловая статыстыка як масавая гістарычная крыніца: асаблівасці вывучэння. Статыстыка асобных сацыяльных груп.

Метады збору статыстычных даных. Мадэліраванне і прагназаванне.

Тэма 12. ЛЕТАПІСЫ І ХРОНІКІ ЯК ГІСТАРЫЧНЫЯ КРЫНІЦЫ. АСАБЛІВАСЦІ ІХ ВЫВУЧЭННЯ

Летапісы як гістарычная крыніца. Агульная характарыстыка. Праатограф, спіс, ізвод, рэдакцыя. Этапы летапісання на Беларусі.

«Аповесць мінулых гадоў». Крыніцы і значэнне «Аповесці» для вывучэння гісторыі Беларусі. Мясцовыя летапісныя цэнтры. Полацкі летапіс. Аналіз летапісных помнікаў. А.Шахматаў.

Хронікі на лацінскай мове. Нямецкія і польскія хронікі XI - XV ст. Скандынаўскія сагі.

Агульнарускае летапісанне. Беларуска-літоўскае летапісанне XV - XVI стст. Класіфікацыя летапісаў. Гісторыя стварэння, крыніцы і склад першага беларуска-літоўскага зводу. Прычыны з'яўлення легендарнай часткі. Другі-беларуска-літоўскі звод: «Хроніка Вялікага Княства Літоўскага» і яе рэдакцыі. Трэці беларуска-літоўскі звод «Хроніка Быхаўца». Аналіз легендарнай часткі летапісаў.

«Хроніка» Мацея Стрыйкоўскага. Крыніцы і значэнне хронікі для вывучэння гісторыі Беларусі.

Асаблівасці летапісання XVII - XVIII ст. на Беларусі. Баркалабаўскі летапіс. Гарадскія хронікі: Магілеўская і Віцебская.

Тэма 13. ГІСТОРЫКА-МЕМУАРНЫЯ КРЫНІЦЫ.

Мемуары як крыніца – агульная характарыстыка. «Мемуары» і «Мемуарная літаратура»: суадносіны паняццяў. Віды мемуарнай літаратуры. Гісторыка-мемуарная літаратура XVI - XVIII ст. «Дзеннікі» Я.Збароўскага, Л.Дзялынскага, Ф.Еўлашоўскага і І.Будзілы. «Дыярыўшы» Самуіла і Багуслава Маскевічаў і інш. Асноўныя віды мемуараў XVIII ст і іх асаблівасці. Запіскі падарожнікаў і замежных дыпламатаў XVI - XVIII ст. як крыніца па гісторыі Беларусі.

Мемуарная літаратура XIX ст. і асаблівасці яе аналізу. Расійскія падарожнікі аб Беларусі.

Мемуары Найноўшага часу. Асноўныя этапы развіцця і віды. Успаміны ўдзельнікаў падзей 1917 - 1920 гг., калектывізацыі, Другой сусветнай вайны, дзеячоў беларускай эміграцыі, кіраўнікоў краіны. Вусныя ўспаміны і асаблівасці іх збору і вывучэння.

Тэма 14. ЭПІСТАЛЯРНЫЯ КРЫНІЦЫ, ЛІТАРАТУРА І ПУБЛІЦЫСТЫКА.

Эпістальярныя крыніцы. Суадносіны паняццяў «ліст» і «перапіска». Афіцыйная перапіска. Прыватныя лісты. Адкрытыя лісты як комплексныя гістарычныя крыніцы. Гістарычныя этапы функцыянавання адкрытых лістоў. Функцыі паштовых картак. Паштовыя маркі. Класіфікацыя адкрытых лістоў. Этапы крыніцазнаўчага вывучэння адкрытых лістоў. Калекцыі паштовак у архівах, бібліятэках і музеях Беларусі. Атрыбуцыя і выданне эпістальярных крыніц. Эпістальярны комплекс. Эпістальярныя комплексы новага і найноўшага часу. Азначэнне літаратурнага твора.

Помнікі літаратуры як гістарычныя крыніцы. Літаратурныя творы XI - XIII стст. «Слова аб палку Ігаравым». Публічныя і палемічныя творы, іх станаўленне. «Павучэнне» Манамаха

Жыццёвая літаратура. Жыцці Е.Полацкай, К.Тураўскага і інш. Літаратурная дзейнасць мітрапаліта Купрыяна. Аналіз жыццёвай літаратуры. В.В.Ключэўскі.

Літаратура і публіцыстыка XVI-XVII стст. Паэтычныя творы XVI - XVIII стст. Творы Ф.Скарыны і С.Буднага, В.Цяпінскага. Царкоўная палеміка канца XVI – пачатку XVII ст. Літаратура і публіцыстыка другой паловы XVII – пачатку XVIII ст.

Асаблівасці літаратуры новага і найноўшага часу. Публікацыі мастацкай літаратуры. Публікацыі ў часопісах. Самвыдат. Роля формы публікацыі пры крыніцазнаўчым аналізе.

Публіцыстыка новага і найноўшага часу. Заклікі, лістоўкі, плакаты.

Тэма 15. ПЕРЫЯДЫЧНЫ ДРУК І РЭКЛАМА.

Перыядычны друк як гістарычная крыніца. Сістэматызацыя і класіфікацыя перыядычных выданняў. Этапы развіцця перыядычнага друку.

Першая перыёдыка на Беларусі. Перыядычныя выданні і цэнзура. «Губернскія ведамасці» і «Епархіяльныя ведамасці». «Вестник» К.Гаворскага. Першыя неафіцыйныя выданні. Газета «Менский листок». Палітызацыя перыядычнага друку. Легальны і нелегальны друк. «Наша доля» і «Наша ніва».

Перыёдыка найноўшага часу. Партыйна-дзяржаўны кантроль за перыядычным друкам у савецкі перыяд. Цэнзура ў Польшчы ў 1921 – 1939 гг. Нелегальны друк у савецкі час. Апазыцыйныя выданні ў Заходняй і Савецкай Беларусі. Самвыдат 1960-1990-х гг. і яго адметныя рысы.

Выданні беларускіх партызан і падпольшчыкаў, калабарацыі ў 1941-1944 гг. Выданні. Перыядычныя выданні савецкай эміграцыі.

Асаблівасці перыядычнага друку незалежнай Беларусі.

Крыніцазнаўчае вывучэнне перыядычнага друку. Першапачатковыя тэксты артыкулаў. Купюры цэнзараў. Пахожданне і атрыбуцыя артыкулаў.

Рэклама як гістарычная крыніца. Гісторыя рэкламы на Беларусі. Рэклама на старонках перыядычных выданняў.

Наратывы крыніцы, перыядычны друк і рэклама ў музейных экспазіцыях.

Тэма 16. РЭЧАВЫЯ І АЎДЫЯВІЗУАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ.

Вызначэнне рэчавай крыніцы. Паняцце археалагічнай крыніцы. Рэчавыя этнаграфічныя крыніцы. Рэчавая крыніца і музейны прадмет. Рэчавая крыніца і артэфакт. Класіфікацыя і сістэматызацыя рэчавых крыніц. Асаблівасці вывучэння рэчавых крыніц. Выяўленчыя крыніцы і іх класіфікацыя. Мастацка-выяўленчыя і дакументальна-выяўленчыя крыніцы. Асаблівасці вывучэння фота і відэакрыніц. Аўдыявізуальныя крыніцы. Прадстаўленне рэчавых, выяўленчых і аўдыявізуальных крыніц ў музейнай экспазіцыі.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар раздзела, тэмы	Назвы тэм і раздзелаў	Колькасць аўдыторных заняткаў		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		з іх			
		лекцыі	семінары		
1	<i>Тэма 1.</i> Уводзіны. Прадмет і змест крыніцзнаўства	2			
РАЗДЗЕЛ I Тэорыя і методыка крыніцзнаўства					
2	<i>Тэма 2.</i> Гісторыя крыніцзнаўства Тэндэнцыі сучаснага крыніцзнаўства.	4	2	2	
3	<i>Тэма 3.</i> Метадалогія і метады крыніцзнаўства. Выкарыстанне колькасных метадаў і інфармацыйных тэхналогій апрацоўкі крыніц	2	2	2	Дыскусія
4	<i>Тэма 4.</i> Класіфікацыя і сістэматызацыя гістарычных крыніц	4	2		Адказы на пытанні
5	<i>Тэма 5.</i> Крыніцзнаўчая эўрыстыка	4	2		Адказы на пытанні
6	<i>Тэма 6.</i> Крыніцзнаўчая крытыка	6	4	2	Міні-даклады
РАЗДЗЕЛ II Крыніцзнаўства гісторыі Беларусі					
7	<i>Тэма 7.</i> Асноўныя віды, тэндэнцыі і этапы развіцця крыніц па гісторыі Беларусі	4			
8	<i>Тэма 8.</i> Заканадаўчыя дакументы	2	2	2	Міні-даклады
9	<i>Тэма 9.</i> Актавыя матэрыялы	2	2	2	Адказы на пытанні
10	<i>Тэма 10.</i> Матэрыялы справаводства	2	2	2	Падрыхтоўка рэфератаў і прэзентацый

11	<i>Тэма 11.</i> Статыстычныя матэрыялы. Эканоміка-геаграфічныя, гаспадарчыя і статыстычныя апісанні	2	2		Міні-даклады; падрыхтоўка прэзентацый
12	<i>Тэма 12.</i> Летапісы і хронікі як гістарычныя крыніцы. Асаблівасці іх вывучэння	4	2	2	Падрыхтоўка рэфератаў і прэзентацый
13	<i>Тэма 13.</i> Гісторыка-мемуарныя крыніцы	2	2	1	Міні-даклады; падрыхтоўка прэзентацый
14	<i>Тэма 14.</i> Эпістальярныя крыніцы, літаратура і публіцыстыка	2	2	1	Прэзентацыі, міні-даклады
15	<i>Тэма 15.</i> Перыядычны друк і рэклама	2	2	2	Міні-даклады
16	<i>Тэма 16.</i> Рэчавыя і аўдыявізуальныя крыніцы	2		2	Рэферат
	Разам	46	28	20	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. *Источниковедение: учебник для академического бакалавриата* / Е. Д. Твердюкова [и др.] ; под ред. А. В. Сиринова. — М. : Юрайт, 2021. — 396 с.
2. *Медушевская, О. М. Собрание сочинений : в 4 томах* / О. М. Медушевская ; под общ. ред. А. Н. Медушевского. — Москва ; Берлин : Директ-Медиа, 2017. — Том 2. Источниковедение: теория, история, метод. — 881 с.: ил. — Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=480151> .

Дадатковая

1. *Актуальные проблемы источниковедения: материалы IV Международной научно-практической конференции к 20-летию дарования городу Витебску магдебургского права, Витебск, 20-21 апреля 2017 г.* / Витеб. гос. ун-т; редкол.: А.Н.Дулов и М.Ф.Румянцева (отв. ред.) [и др.] . — Витебск : ВГУ имени П.М.Машерова, 2017. — 410с.
2. *Георгиева, Н. Г. Историческое источниковедение. Теоретические проблемы. Учебник для вузов.* — М.: Проспект, 2018. — 256с.
3. *Гістарыяграфія і крыніцы вывучэння гісторыі Беларусі: традыцыі і навацыі : зборнік навуковых артыкулаў / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Інстытут гісторыі ; [уклад.: В. В. Яноўская, Р. У. Зянюк ; рэдкал.: В. В. Даніловіч (гал. рэд.) і інш.].* - Мінск : Беларуская навука, 2018. - 321, [1] с.
4. *Голиков, А.Г. Методика работы с историческими источниками : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению подготовки 030600 "История"* / А. Г. Голиков, Т. А. Круглова ; под ред. А. Г. Голикова. - Москва : Академия, 2014. - 223, [1] с.
5. *Грицкевич, В. П. Теория и история источниковедения.* / Грицкевич В.П., Каун С. Б., Ходин С. Н. - Мн.: БГУ, 2008. — 254 с.
6. *Источниковедение : учеб. пособие* / И. Н. Данилевский, Д. А. Добровольский, Р. Б. Казаков и др. ; отв. ред. М. Ф. Румянцева ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. — 685, с.
7. *Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники Российской истории: Учеб. пособие* // И. Н. Данилевский [и др.]. - М., 2000. — 701с.
8. *Касцюкевіч, С.У. Крыніцазнаўства : вуч.-метад. комплекс* // склад. С.У.Касцюкевіч. — Наваполацк:ПДУ, 2006. — 159 с.

9. *Мир источниковедения*: сб. тр. в честь С. О. Шмидта. – М., Пенза, 1994. – 495с.
10. *Русина Ю. А.* Методология источниковедения : учебное пособие для студентов, обучающихся по программе бакалавриата по направлению подготовки 030600 "История" / Ю. А. Русина ; М-во образования и науки РФ, Урал. федеральный ун-т им. первого Президента России Б. Н. Ельцина, [Ин-т гуманитарных наук и искусств]. — Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2015. — 202, [1] с. — Рек. методическим советом УрФУ. — [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/34723/1/978-5-7996-1466-9.pdf>
11. *Семянчук, А. А.* Беларуска-літоўскія летапісы і польскія хронікі: вучэб. дапаможнік / А. А. Семянчук. – Гродна: ГрГУ, 2000. – 163 с.
12. *Сидорцов, В. Н.* Методология истории: количественные методы и информационные технологии./ В. Н. Сидорцов. - Мн.: БГУ, 2003.- 143 с.
13. *Соколов, А. К.* Источниковедение новейшей истории России: теория, методология, практика:уч. пособие для вузов / под ред.А.К. Соколова. – М.: Высш.шк., 2004. – 686 с.
14. *Ходзін, С.М.* Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі: дапаможнік / С. М. Ходзін. - Мн.: БДУ, 2012. – 255 с. Текст : электронный.- Режим доступа: <https://ru.by1lib.org/book/3259580/a905ed>
15. *Ходин, С. Н.* История и теория источниковедения : учебное пособие для студентов вузов по историческим специальностям / С. Н. Ходин, В. П. Грицкевич, С. Б. Каун. - Минск: Издательский центр БГУ, 2008. - 253, [1] с.
16. *Шмидт, С. О.* Путь историка: избр. тр. по источниковедению и историографии / С. О. Шмидт. - М., 1997. – 608 с.

Рэкамендуемыя метады (тэхналогіі) навучання

Да эфектыўных педагагічных тэхналогій і метадык, якія садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач адносяцца:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі;
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання адукацыйным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыку актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагагічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзейнасны кампетэнтнасны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтынгавыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метадыкі актыўнага навучання.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- фарміраванне ўменняў па эўрыстыцы розных відаў інфармацыі аб гістарычных крыніцах;
- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце устаноў краязнаўча-турыстычнай сферы;
- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навукова-даследчых навыкаў.

Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый студэнта Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнта ўключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;

- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па найноўшай гісторыі.

Для дыягностыкі кампетэнцыі студэнтаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацаваных імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў;

Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

Ацэнка	Крытэрыі
10 (дзесяць) балаў	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па некаторых асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; бездакорнае валоданне інструментарыем крыніцазнаўства, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго ў вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні у рамках вучэбнай праграмы; поўнае і глыбокае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях і напрамках крыніцазнаўства і аналізаваць іх, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні, звязаныя з іншымі дысцыплінамі; творчая самастойная

	праца на семінарскіх занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.
9 (дзесяць) балаў	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем крыніцазнаўства, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго у вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; поўнае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.
8 (восем) балаў	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем крыніцазнаўства, уменне выкарыстоўваць яго ў вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць складаныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.
7 (сем) балаў	Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем крыніцазнаўства, уменне выкарыстоўваць яго ў пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; свабоднае выкананне тыпавых заданняў у рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і даваць ім аналітычную ацэнку; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых

	абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.
6 (шэсць) балаў	Дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай і спецыяльнай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне абагульняць і рабіць абгрунтаваныя высновы; валоданне інструментарыем крыніцазнаўства, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці базавых тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і даваць ім параўнальную ацэнку; самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень выканання заданняў.
5 (пяць) балаў	Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы; валоданне інструментарыем і матэрыялам крыніцазнаўства, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці базавых тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і даваць ім параўнальную ацэнку; уменне самастойна працаваць на семінарскіх занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, здавальняючы ўзровень выканання заданняў.
4 (чатыры) балы	Дастатковы аб'ём ведаў у рамках крыніцазнаўства; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы без істотных памылак; валоданне інструментарыем і матэрыялам крыніцазнаўства, уменне яго выкарыстоўваць пры выкананні тыпавых заданняў; уменне выконваць тыпавыя заданні пад кіраўніцтвам выкладчыка; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў крыніцазнаўства і даваць ім ацэнку; здавальняючы ўзровень выканання заданняў.
3 (тры) балы – не залічана	Недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках крыніцазнаўства; веданне зместу часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выкладанне матэрыялу з істотнымі фактычнымі і лагічнымі памылкамі; слабае валоданне інструментарыем і матэрыялам

	крыніцазнаўства; няўменне выконваць тыпавыя заданні; няўменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў крыніцазнаўства; пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.
2 (два) балы – не залічана	Фрагментарныя веды ў рамках крыніцазнаўства; веды зместу асобнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; няўменне выкарыстаць навуковую тэрміналогію крыніцазнаўства, наяўнасць у адказе грубых лагічных і фактычных памылак; пасіўнасць на семінарскіх занятках; нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.
1 (адзін) бал – не залічана	Адсутнасць ведаў і кампетэнцый у рамках адукацыйнага стандарту ці адмова ад адказу.

Рэкамендуемы дыягнастычны інструментарый.

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў пры выніковым ацэньванні рэкамендуецца выкарыстоўваць педагагічныя тэсты і тэставыя заданні; рознаўзроўневыя кантрольныя працы і заданні; залік і экзамен.

ПЫТАННІ ДЛЯ САМАКАНТРОЛЯ

1. Раствлумачце чым адрозніваюцца паняцці “гістарычны помнік”, “музейны прадмет”, “інфармацыйная крыніца”, “архіўная крыніца”, “гістарычная крыніца”?
2. Чаму сцвярджаюць, што чалавечая дзейнасць мае сацыяльную прыроду?
3. Чаму кажуць, што крыніца перадае суб’ектыўна-аб’ектыўную структуру мінулага?
4. У чым асаблівасці сучаснай канцэпцыі паняцця “крыніца”, прапанаванай РДГУ?
5. Узгадайце ланцуг гістарычнага пазнання : ад факта рэчаіснасці – да факта крыніцы, ад факта крыніцы – да навукова-гістарычнага факта. Якое месца адводзіцца даследчыку ў такой мадэлі гістарычнага пазнання?
6. Што агульна і адметнага ў этапах гістарычнага і крыніцазнаўчага даследавання?
7. Раствлумачце погляд на крыніцазнаўства як метада для ўсяго гуманітарнага пазнання
8. Ахарактарызуйце ўсе адметнасці крыніцазнаўства як метада пазнання рэчаіснасці.
9. Што агульнага і адметнага паміж “архіўнай крыніцай”, “музейным экспанатам”, “дакументальнай крыніцай”?
10. Падумайце, якія высновы можа зрабіць гісторык аб сацыяльным становішчы аўтара крыніцы, калі крыніца ўтрымлівае наступныя суб’ектыўныя звесткі : “ В року шесот третем за шесть недель перед Великоднем водлуг старого календаря кобыла сивая жеребилася” . Хто мог зрабіці такі запіс: магнат, дробны шляхціч, заможны пан, мяшчанін?
11. Прадстаўнікі якой школы ў крыніцазнаўстве разумеюць гістарычнае пазнанне як рэканструкцыю мінулага: марксісцкай, школы Аналаў, РДГУ?
13. Як называецца інфармацыя, што трапляе ў крыніцу папярэдне прайшоўшы праз свядомасць суб’екта?
14. Да чаго прывёў так званы “антрапалагічны пераварот” у гістарычнай навуцы?
15. Як суадносяцца прадметы крыніцазнаўства і спецыяльных ністарычных дысцыплін?
16. Што ўяўляе сабой гістарычны факт у пазітывісцкай трактоўцы?
17. Чым эдыцыйная археаграфія адрозніваецца ад камеральнай?
18. У чым розніца паміж эўрыстыкай і бібліяграфіяй?
19. Чым наратыўныя крыніцы адрозніваюцца ад апаведальных?

20. Якія крыніцазнаўчыя традыцыі вы можаце выдзеліць на Беларусі?
21. Што неабходна для паспяховага архіўнага пошуку?
22. Чым адрозніваюцца эўрыстычнае і методыка-аналітычнае крыніцазнаўства?
23. Растлумачце, у чым недахопы метада класавага аналіза?
24. Якія аналагі тэрміна “капітулярый” існавалі на тэрыторыі ВКЛ і
25. Якім чынам даследчыўі даказалі несапраўднасць “Канстанцінава дара”?
26. Якія два віды крыніц вызначыў у сваёй кнізе “Падручнік гістарычнага метада” нямецкі гісторык Э.Бернгейм?
27. Хто першым пачаў чытаць курс “Крыніцазнаўства” ў Маскоўскім універсітэце?
28. Які твор паклаў пачатак эдыцыйнай археаграфіі на Беларусі?
29. Якое перыядычнае выданне дало назву знакамітай школе Аналаў?
30. Калі і кім упершыню пачалося выкладанне крыніцазнаўства на Беларусі?
31. Хто першым ажыццявіў навуковую класафікацыю крыніц?
32. Якія крыніцы адносяцца да канвенцыянальных?
33. Назавіце, да якога віду крыніц па класіфікацыі С.О.Шмідта адносяцца творы мастацтва, творы кіно, графічныя малюнкі, дакументальныя кінакадры, фотоздымкі?
34. У чым асаблівасці рэчавых крыніц?
35. Якія падтыпы славесных крыніц існуюць у класіфікацыі С.О.Шмідта?
36. Ахарактарызуйце ролю Д.І.Даўгяллы і М.М.Улашчыка ў развіцці крыніцазнаўства на Беларусі?
37. Пазначце асноўныя напрамкі развіцця крыніцазнаўства на Беларусі ў сёняшні час.
38. Чым адрозніваюцца паміж сабой 3 зводы беларуска-літоўскіх летапісаў?
39. У чым асаблівасці сродкаў масавай інфармацыі як гістарычных крыніц?
40. Пазначце асноўныя правілы даследавання агіяграфічных крыніц?
41. Ахарактарызуйце адкрытыя лісты як гістарычныя крыніцы
42. У чым праяўляецца комплекснасць адкрытых лістоў як гістарычных крыніц?
43. Назавіце асаблівасці выяўленчых крыніц
44. У чым праяўляецца спецыфіка аўдыявізуальных дакументаў як гістарычных крыніц?
45. Вызначыце адметныя рысы рэчавых крыніц.